

Abel Paz (1921-2009)

Agustí Guillamón
2015

(Publicat a *Catalunya* òrgan d'expressió de la CGT de Catalunya, número 172, maig de 2015, pàgines 24 i 25)

Diego Antonio Camacho Escámez (Almería, 12-8-1921 / Barcelona, 13-4-2009), més conegut pel seu pseudònim literari: “Abel Paz”, es va criar en una família camperola de jornalers. Als 8 anys va emigrar amb la seva família a Barcelona. Va estudiar a l'escola racional Natura del barri obrer del Clot, dirigida per Joan Puig Elias. Es va afiliar molt aviat a les Joventuts Llibertàries, creant un grup de militants en què es trobaven els seus amics: Federico Arcos, “Víctor García” i Liberto Sarrau. Va combatre al front del Segre, enquadrat en els grups de defensa confederals d'El Clot.

Al febrer de 1939 va creuar la frontera francesa, amb l'allau de refugiats que es va produir amb la caiguda de Barcelona i la resta de Catalunya, presa per les tropes franquistes. Va estar en els camps de concentració de Saint- Cyprien, Argelès-sur-mer, Le Barcarès i Bram. Va ser condemnat a treballs forçats. Va aconseguir fugir i tornar a Espanya, on va prosseguir la seva activitat política.

Al setembre de 1939, buscat per la policia, va passar a la clandestinitat amb el fals nom de Ricardo Santany Escámez, exercint diverses ocupacions ocasionals.

Va ser detingut el 8 de desembre de 1942 pel robatori de la pistola d'un sereno, i per activitats clandestines a favor de la reconstrucció de la CNT. El Consell de Guerra de març de 1943 no va poder provar cap delictes, però el va condemnar per rebel·lió militar a vuit anys de presó. A l'estiu de 1944 va ser castigat amb el trasllat al penal de Burgos. En el viatge amb la corda de presos va rebre nombroses mostres de solidaritat. En 1946 va ser destinat a la presó de Salt (Girona), on va poder treballar a les oficines. Va sortir el 13 d'abril de 1947.

Del 13 d'abril al 5 d'agost de 1947 es va reincorporar a la lluita clandestina cenetista. Després d'aquests poc més de tres mesos de llibertat va ser detingut de nou. En el Consell de Guerra de març de 1950 va ser condemnat a vuit anys de presó. Va agafar la tuberculosi, de

manera que al setembre de 1950 va ser traslladat al Sanatori Penitenciari de Cuéllar (Segòvia). Va sortir en llibertat condicional el 28 d'abril del 1952.

Va tornar a Barcelona i va ser hoste d'una companya que treballava d'oficinista al diari *Solidaridad Nacional*, la mateixa rotativa en què s'havia publicat *Solidaridad Obrera* fins a gener de 1939.

Va trobar moltes dificultats per aconseguir feina, perquè els vençuts no tenien dret a la vida o la subsistència. Finalment, el 1952, gràcies al Sindicat d'Alimentació, va entrar a treballar a la fàbrica de cerveses Moritz. Va constatar que entre els treballadors encara no s'havia perdut el significat ni la pràctica de la solidaritat entre les persones que hi treballaven.

Va estar a l'atur des de setembre de 1952 fins a gener de 1953, quan va entrar a treballar, com a peó, a l'editorial Sopena. Sota l'amenaça de ser denunciat davant les autoritats per la seva defensa del maltractament rebut per les aprenentes de l'empresa, va decidir abandonar el país.

A l'agost del 1953 va creuar clandestinament la frontera francesa per acudir com a delegat de la CNT al Congrés Internacional de l'AIT. Va viatjar en bus fins a Ripoll, i després va travessar les muntanyes caminant de nit i descansant de dia, en una travessia que va durar onze jornades. Va començar així una altra fase del seu exili, en la qual va conèixer la CNT de l'exterior. La majoria d'afiliats vivien amb el pensament sempre fix a Espanya, participant poc o gens a les organitzacions afins franceses. L'oposició al règim franquista, que es podia exercir a l'exili, es manifestava sobretot amb la publicació de revistes. A París es publicava "la Soli" i un suplement literari, a Toulouse *CNT* i *Cénit*, a Mèxic *Tierra y Libertad*.

El primer article de Diego Camacho va ser "Resistència passiva" del 23 d'agost de 1953. A la premsa clandestina va signar amb els pseudònims "Helios", "Xeus", "Ibérico", "Corresponsal" o "Luís del Olmo", però el més conegut va ser el de "Abel Paz", emprat en tots els seus llibres.

A finals del 1953, quan la situació semblava desesperada a l'interior d'Espanya, li van proposar fer un viatge per reorganitzar els companys que quedaven i tornar a muntar impremtes per llançar noves publicacions. Malgrat els perills de la missió va acceptar i va aconseguir tots els seus objectius. Va creuar els Pirineus amb un guia més expert que el de l'últim viatge i va arribar ràpidament a Puigcerdà, d'on va marxar a Barcelona amb cotxe. Allà es van tornar a muntar comissions separades per evitar caigudes en cadena. Va anar fins a Madrid per enllaçar amb altres companys, però un retard del tren no li ho va permetre, i de Barcelona va tornar directament a França, on va romandre molts anys.

Va sol·licitar i va obtenir l'estatut de refugiat polític espanyol. Va treballar en la construcció i en diversos oficis fins a febrer del 1956, quan va haver de ser hospitalitzat. Va estar sota observació mèdica fins a maig del 1961.

El 1956 va néixer el seu fill Ariel, fruit de la seva relació amb Antònia Fontanillas, de la qual es va separar el 1958. D'agost de 1958 fins a juliol de 1959 va viure com a *clochard* als carrers de París. Un dia Joan Ferrer se'l va trobar al carrer, el va sacsejar amigablement, com per despertar-lo d'una profunda letargia i el va abraçar materialment per les espatlles per arrencar-lo de la seva vida de rodamón. I se'l va endur a casa seva, donant-li treball com a redactor de la "Soli".

Des de l'1 d'abril de 1963 fins al 10 de març de 1967 va treballar en una impremta, d'on va ser acomiadat per ajustos de plantilla. Després d'una esgotadora jornada laboral, llegia i escrivia fins a altes hores de la nit i els caps de setmana. Al febrer de 1967 va publicar en castellà, a Ediciones AIT, *Paradigma de una revolución*, dedicat a la insurrecció obrera de Barcelona al juliol de 1936. Des de març de 1968 fins a març de 1975 va treballar en una altra impremta. Va intervenir en les lluites i vagues del maig del 68 a un barri perifèric de París. El 1972 va publicar en francès, a les Éditions de la Tête de Feuilles, la seva primera biografia sobre Durruti: *Durruti le peuple en armes*. A l'atur des del març de 1975 fins a juny de 1978, va aprofitar el temps per obtenir una llicenciatura d'història a la Universitat VIII de París. Al 1978, amnistia guanyada, va començar a gestionar el seu definitiu retorn a Espanya.

Diego Camacho tenia una gran personalitat, molt poc tacte social i encara menys paciència, la qual cosa li podia fer aparèixer terriblement despietat, perquè es defensava de timorats, farsants i incultes, sobretot en temes històrics i polítics, convertint-se en horrible flagell de la ignorància, la incomprensió i el sectarisme. Rondinaire, carregat de raons per ser-ho, mil vegades plagiat, i el que era pitjor, plagiat per manipular i desvirtuar les seves investigacions i conclusions en un sentit pejoratiu cap al moviment obrer i anarquista. Mai va ser prou valorat per la historiografia catalanista, ni per l'acadèmica en general, per pur sectarisme nacionalista, burgès i antillibertari, malgrat ser les seves obres inexcusables per entendre la Guerra civil a Catalunya i estar traduïdes a tot el món en més de 17 llengües, exceptuant gairebé sempre la llengua catalana.

Va considerar un enorme èxit personal la creació del Centre Ascaso-Durruti de Montpellier, arxiu i biblioteca a la fundació i sosteniment del qual va dedicar els seus esforços durant anys. A aquest centre va cedir el millor i la major part de la seva biblioteca i del seu arxiu personal, perquè no va trobar a Barcelona cap arxiu ni biblioteca que s'interessés seriosament per aconseguir la seva cessió i custòdia. Solia explicar l'anècdota de com va fer fora de casa seva, a puntades i empentes, al director d'un destacadíssim arxiu barceloní, perquè li va oferir una quantitat ridícula pel seu arxiu i biblioteca, alhora que Diego cridava que ell era i havia estat **pobre** tota la vida, però que **miserable** no ho havia estat mai, ni ho seria, i que la seva oferta era un insult a la intel·ligència i l'honestedat. Ignoro si l'excel·lentíssim director de l'arxiu, astorat entre empentes i puntades de peu al cul, va comprendre mai la diferència entre ser pobre i ser un miserable. Entre les cessions al Centre Ascaso-Durruti cal destacar la seva col·lecció d'originals d'octavetes, manifestos i opuscles del maig del 68 francès, la seva correspondència amb militants anarquistes exiliats a tot el món, des de García Oliver a Federica Montseny, de l'Aurelio Fernández a Marcos Alcón o Abad de Santillán i tants altres. Apreciava especialment la seva col·lecció de llibres sobre el Marroc, tots en francès. Només el preu d'un d'aquests llibres ja superava l'oferta feta pel miserable arxiver per a tota la biblioteca i arxiu d'en Diego.

Va col·laborar a la premsa anarquista sempre que se li va demanar. Va ajudar a la formació de la FAL (Fundació Anselmo Lorenzo de Madrid] i al restabliment de l'AEP (Ateneu Enciclopèdic Popular). Va realitzar nombroses xerrades i conferències arreu del món, des d'Itàlia fins al Japó, de Grècia i Turquia a diversos països americans, de Portugal a Alemanya i Suècia ...

Com a historiador és autor d'aquests llibres, dels quals no citem editorial ni any d'edició perquè seria molt prolix detallar les profuses reedicions:

Durruti: el proletariat en armes (traduïda a disset idiomes, però no en català), reeditat el 1996 com *Durruti en la revolució espanyola*.

Crònica de la Columna de Ferro. (Editat en català).

Paradigma d'una revolució. (Editat en català com *19 de juliol a Barcelona*).

Els internacionals a la Regió espanyola.

La qüestió del Marroc i la República espanyola.

CNT 1939-1951. L'anarquisme contra l'Estat franquista.

Va cobrar una mesquina indemnització pels seus anys d'empresonament durant el franquisme, encara que suficient per autoeditar la seva biografia en diversos volums, mitjançant el "sofisticat" mètode de la caixa de cartró: els diners que recaptava de les vendes del primer volum s'anaven ficant a la caixa, fins que els diners acumulats permetien editar el segon volum. I així, el tercer i el quart.

Qui vulgui aprofundir en la biografia de Diego Camacho té al seu abast aquests quatre volums de memòries, redactats per ell mateix, i signats per Abel Paz, en el que podríem qualificar com la biografia col·lectiva d'"el joveníssim militant anarcosindicalista nascut cap a 1920", que va viure a la Barcelona revolucionària amb 16 anys, comú a Liberto Sarrau, Diego Camacho i Federico Arcos. És just advertir al lector que algun episodi dels que es narren, molt pocs, si bé sempre verídics, de vegades són apropiacions d'anècdotes i vivències dels

seus amics més íntims, previ permís dels interessats, com el del intent d'execució amb un tret al clatell, en un descampat proper al pont de Vallcarca, viscut en realitat per Liberto Sarrau .

Els llibres autobiogràfics d'Abel Paz, per ordre cronològic de les seves vivències, són aquests:

Chumberas y Alacranes (1921-1936).

Viaje al pasado (1936-1939).

Entre la niebla (1939-1942).

Al pie del muro (1942-1954).

Fou un orador precís, implacable i contundent.

Afable, abstemi i no fumador en la seva joventut. En la seva maduresa va ser home de caràcter difícil, comportaments socials de vegades problemàtics i un fumador compulsiu que sabia apreciar un bon vi.

Casa seva, al carrer Verdi del barri de Gràcia, va ser durant molts anys lloc de acolliment i punt de trobada o pelegrinatge de l'anarquisme internacional. La porta sempre era oberta per tothom que volgués anar-hi.

Quan conversava sobre el fracàs de la revolució iniciada el 1936, i per què, i de com es va perdre tot, solia concloure sempre amb el mateix murmur: "tant és, perquè l'alegria i la llibertat viscudes durant quinze dies de revolució justifiquen tota una vida de penúries i desil·lusions". I en els seus ulls semblava cremar encara el reflex de les flames purificadores d'esglésies i convents. Més de setanta anys després, en els seus ulls calava un foc irreductible: havien vist la revolució als carrers de Barcelona. I això, ningú podia arrencar-li, era seu per sempre.

Gran part de les seves investigacions, de les seves lectures i de la seva obra es va realitzar després d'una llarga jornada laboral, robada al somni i el descans. Patia la passió per la revolució; historiava la del 36 per què era la seva forma de lluitar per la propera.

Exigent i brillant conversador que en els últims temps de la seva vida angoixava al seu interlocutor amb uns llarguíssims, pensatius i expressius silencis, que semblaven plantejar els grans interrogants de l'existència i de la humanitat.

Va morir a Barcelona el 13 d'abril de 2009.

Ens ha regalat els seus llibres, ens deixa com a herència el seu exemple de quotidià treball, de rigor, de passió, d'esforç i sobretot ens assenyala el camí del combat a prosseguir i la necessitat de pensar les revolucions abans de fer-les, i per fer-les bé.

Per a contactar amb Alejandria Proletaria: germinal_1917@yahoo.es
Visita la Nostra pàgina: <http://grupgerminal.org/?q=node/517>